

REPENSAR LA SOCIOLOGIA A PARTIR DE DARWIN

Josep M. Masjuan i Codina

A Jane Goodall, Premi Catalunya 2015, que ens ha ajudat a baixar fums i a fer-nos entendre com som, a través d'una vida dedicada a estudiar rigorosament els ximpanzés.

Sant just Desvern, maig de 2015

PRESENTACIÓ

Els materials que trobareu penjats en aquesta WEB sota el títol *REPENSANT LA SOCIOLOGIA A PARTIR DE DARWIN*, son com una segona part dels textos inclosos en un volum anomenat *FONAMENTS DE SOCIOLOGIA. Les relacions entre la biologia i la cultura*, publicat per la UAB el 2009.

Es tracta d'un text pensat per estudiants, igual que l'altre, amb la intenció de que es puguin adonar de la importància dels components biològics de l'espècie humana per poder comprendre la societat.

L'eix del llibre en aquest cas és una de les perspectives teòriques que treballen en aquests temes que s'anomena "La teoria de l'herència dual", l'iniciador de la qual fou Luigi Luca Cavalli-Sforça i els deixebles més coneguts Robert Boyd i Peter J. Richerson. A partir de les propostes d'aquests autors, he intentat documentar-me amb altres corrents, com ara la que forma el corrent principal de la psicologia evolucionària, liderada per L. Cosmides i J. Tooby, i alguns altres autors reconeguts de diverses disciplines com Pagel, Runciman, Pinker Fiske etc. els quals m'han ajudat a tenir perspectives una mica diferents i poder-les contrastar, dintre de les meves possibilitats, atès que la meva preparació en biologia és molt limitada.

La teoria de l'herència dual (THD), tot i tenint en compte l'herència genètica, considera que la cultura també evoluciona autònomament i, segons aquests autors, també és pot analitzat seguint el paradigma introduït per Darwin sobre l'evolució natural. D'alguna manera hi ha una recuperació del funcionalisme però enfocat d'una manera dinàmica com es mostrarà en el text.

Un aspecte que vull destacar, que no és tractat en la THD, però que em sembla que pot ser molt decisiu en el pròxim futur per avançar en aquests temes és el canvi en la ciència biològica a partir del replantejament del tipus de gens -els estructurals i els reguladors— i com a conseqüència del paper de l'entorn en el desenvolupament dels humans. Es tracta d'un terreny que està avançant en aquest moment, sobretot

en el camp de la medicina ateses les oportunitats que obre de cara el tractament d'algunes malalties.

El text consta d'aquesta introducció, set capítols i unes conclusions. Cada capítol consta d'una introducció i unes conclusions que estan escrites amb un tipus de lletra diferent perquè, sobretot les conclusions, recullen els meus punts de vista sobre cada tema, els quals, no tots els autors del camp compartirien. El cos del text pretén ser més objectiu en el resum de les propostes dels autors referencials, tot i que l'ordre dels temes, la importància de cada un en aquest text, i, suposo algunes interpretacions, deuen estar afectades per la meva subjectivitat.

En el primer capítol titulat *Fonaments: L'evolució natural de la humanitat*, conté un resum de la teoria de Darwin, una referència a la genètica de Mendel i un apartat una mica més desenvolupat sobre la teoria del desenvolupament dels organismes on és mostren les aportacions actuals dels científics en la línia Evo-Devo que plantegen un canvi important a la biologia darwinista tradicional.

El segon capítol, *"L'herència cultural i els seus mecanismes"* es descriuen les propostes principals de la teoria de l'herència dual remarcant les semblances i diferències amb altres corrents. Les forces de transmissió social són molt interessants de cara els sociòlegs que treballen en la socialització.

En el tercer capítol, *La selecció natural de les variants culturals*, s'aplica el concepte de selecció natural a les variants culturals i s'explica la polèmica entre escoles sobre si és possible que s'escampin en la societat variants culturals mal adaptatives. En aquest capítol s'analitza com funcionen les ideologies i la religió.

En el capítol quart, *La lluita per la vida: Competència, cooperació i conflicte* és parla d'un tema clàssic i sovint polèmic en les ciències socials però partint de les aportacions dels biòlegs a aquesta qüestió sobretot quan plantegen la cooperació i el conflicte entre els animals. Resulta aclaridor distingir entre els grups familiars i els grups formats per individus desconeguts, i sobretot veure què hi ha a la base

de l'altruisme en la família, en la cooperació entre persones del mateix grup i de la guerra entre bandes que ja sorgeixen entre els ximpanzés.

En el capítol cinquè, *Instints socials, poder i societats*, es descriuen les aportacions i les hipòtesis dels teòrics de l'herència dual sobre l'organització i els conflictes en les societats modernes. Aquesta visió s'enriqueix amb les aportacions del sociòleg actual Runciman i les aportacions del psicòleg evolucionari Pinker sobre l'evolució de la violència des dels inicis dels humans fins avui.

En el capítol sisè, *Les causes pròximes del comportament*, es mostra de manera resumida el funcionament del cervell i la ment humana amb una especial referència a les diferències entre els aspectes cognitius i els emocionals, amb la finalitat de fer una proposta útil sobre l'acció humana en sociologia, distingint entre les accions intuïtives i les accions pròpiament reflexives en les quals, ateses les incerteses del futur, sovint poden generar conseqüències no volgudes.

Fins aquí hem tractat els éssers humans com iguals en allò que es fonamental, en canvi en el capítol setè ens referim a les diferències entre dones i homes, i entre individus que desenvolupen professions diferents.

Per últim en el capítol de conclusions ressaltem aquells aspectes que poden ajudar a replantejar les hipòtesis de la sociologia i altres ciències socials tenint en compte les aportacions de Darwin i els seus seguidors, en aquest cas des del meu punt de vista atesos els textos revisats.

Aquest treball no es pot dir que sigui un treball només individual, ja que es el resultat d'una llarga i fructífera col·laboració amb la Dra. Ángeles Lizón, companya de departament en els últims anys de vida activa, però sobretot a partir de la jubilació quan varem decidir aquest projecte comú. Aquest text se centre en la Teoria de l'Herència Dual, com ja s'ha indicat, mentre que la seva contribució, una part de la qual es publicarà aviat, s'ha especialitzat en l'escola de la Psicologia Evolucionària de Cósmides y Tooby. Aprofito per agrair totes les aportacions que m'ha fet i sobretot la persistència i tenacitat perquè seguíssim el projecte fins al

final. També haig d'agrair les converses orals i escrites amb el Dr. Ramon M. Nogués del departament d'Antropologia Humana de la UAB, que sempre ha resolt, al meu nivell, els dubtes que he tingut en temes de biologia humana i relacionats.

INDEX GENERAL

PRESENTACIÓ

CAPITOL I ELS FONAMENTS: L'EVOLUCIÓ DE L'ESPÈCIE HUMANA (PP 1-33)

INTRODUCCIÓ	1
UNA BREU HISTÒRIA DE L'ESPÈCIE HUMANA	3
Les etapes fonamentals de l'evolució humana	
Els nostres ancestres	
Els humans del Paleolític	
LA TEORIA DE L'EVOLUCIÓ	10
Conceptes generals de la teoria	
La selecció sexual	
Darwin i la cultura	
Darwin i la selecció de grup	
LES BASES GENÈTIQUES DE L'EVOLUCIÓ	19
Herència i variació	
La biologia del desenvolupament	
CONCLUSIONS I DISCUSSIÓ	29

CAPÍTOL II L'HERÈNCIA CULTURAL I ELS SEUS MECANISMES (PP. 1-47)

INTRODUCCIÓ	1
BREU HISTÒRIA DE L'EVOLUCIÓ CULTURAL	2
CONCEPTES I TESIS FONAMENTALS DE LA TEORIA DE L'HERÈNCIA DUAL (THD)	7
Semblances i diferències entre l'herència genètica i l'herència cultural segons la THD.	
La coevolució dels gens i les variants culturals	

LES FORCES DE L'EVOLUCIÓ CULTURAL	16
Generació de variació deguda a l'atzar	
Forces lligades a l'herència de les variants culturals	
Els mecanismes de transmissió cultural	
La variació guiada	
Evolució de les capacitats d'aprenentatge social	
Models d'aprenentatge individual	
La força de la variació guiada	
La transmissió esbiaixada pel contingut	
La transmissió esbiaixada pel la freqüència	
La transmissió esbiaixada pel prestigi	
CONCLUSIONS I DISCUSSIÓ	44
CAPITOL III LA SELECCIÓ NATURAL DE LES VARIANTS CULTURAL (PP. 1- 35)	
INTRODUCCIÓ	1
APLICACIÓ DEL CONCEPTE SELECCIÓ NATURAL A LES VARIANTS CULTURALS EN LA THD.	2
La mortalitat i la fecunditat,	
Les preferències en l'a alimentació,	
La transmissió asimètrica de rols professionals	
La transició demogràfica	
LA CONTRIBUCIÓ DE W. H. DURHAM	14
Les coincidències	

Les diferències

LA SELECCIÓ NATURAL DELS ELS ELEMENTS SIMBÒLICS DE LA CULTURA 24

Les interaccions febles

Funcionalisme simbòlic

L'afuncionalisme

LA RELIGIÓ I L'ART COM AMPLIFICADORS CULTURALS 28

CONCLUSIONS I DISCUSSIÓ 31

CAPITOL IV LA LLUITA PER LA VIDA: COMPETÈNCIA, COOPERACIÓ I CONFLICTE

INTRODUCCIÓ 1

EL TRENACLOSQUES DE LA COOPERACIÓ 2

L'altruisme familiar

La selecció multi nivell

La reciprocitat directa

La reciprocitat indirecta

La selecció cultural de grup

La selecció de grup en els científics de la THD

Les normes i les institucions socials

El procés de socialització

Ètnia, normes i cooperació

CONCLUSIONS I DISCUSIÓ 54

CAPÍTOL V INSTINTS SOCIALS, PODER I SOCIETATS COMPLEXES

INTRODUCCIÓ 1

LES APORTACIONS DE LA THD 3

Conceptes generals	
Jerarquies i estratificació	
Explotació de sistemes de símbols	
Institucions legítimes	
L'evolució i la desigualtat	
ELS ROLS IMPOSATS	9
Tipus de comportaments humans	
Aspectes metodològics	
Tesis teòrica fonamental	
LES FORMES ELEMENTALS DE LES RELACIONS SOCIALS	17
La proposta dels quatre models generals de relacions socials	
Els models fonamentals són quatre	
Les societats són culturalment molt diferents	
Conductes antisocials	
Els conflictes socials	
Els models i l'evolució	
El model de Fiske aplicat a les societats modernes	
LA RAÓ I LA DISMINUCIÓ DE LA VIOLÈNCIA	28
Tendències en l'evolució de la violència	
La naturalesa humana a la llum de la biologia i la psicologia	
Les forces del canvi	
CONCLUSIONS I DISCUSSIÓ	39
CAPITOL VI LES CAUSES PRÒXIMES DEL COMPORTAMENT	
INTRODUCCIÓ	
EL CERVELL DELS HUMANS	2
Conceptes generals	
El cervell arcaic	

El cervell límbic	
El neocòrtex	
ASPECTES PSICOLÒGICS	13
La memòria, l'aprenentatge i el llenguatge	
La ment, la consciència i la llibertat	
La relació entre el sistema emocional i la raó	
Accions humanes intencionals	
ASPECTES SOCIOLÒGICS	22
Acció individual i estructura social	
Les preferències i els valors socials	
La teoria de la complexitat	
La teoria de jocs	
La teoria psico sociològica de les normes	
Un nou model d'actor racional.	
CONCLUSIONS I DISCUSSIÓ	28
CAPÍTOL VII LES DIFERÈNCIES INDIVIDUALS	
INTRODUCCIÓ	1
DIFERÈNCIES ENTRE DONES I HOMES	3
Diferències entre els humans i els altres primats	
La selecció sexual i la guerra de sexes	
La selecció sexual i les preferències sobre el company sexual	
Els homes i les dones en les societats paleolítiques	
Les societats neolítiques	
Diferències genètiques, anatòmiques i fisiològiques	
Diferències hormonals i de circuits cerebrals	
Diferències en característiques de la personalitat	
Les categories socials de nois i noies	
DIFERÈNCIES ENTRE PROFESSIONALS	19

Diferències d'aptituds entre humans

Especialització i egoisme

Comportaments innats a adquirits

CONCLUSIONS I DISCUSSIÓ

21

CAPÍTOL VIII CONCLUSIONS I ALGUNES REFLEXIONS SOBRE LA RECERCA EN LES CIÈNCIES SOCIALS

